

UČITELJSKI TOVARIŠ.

List za šolo in dom.

Izhaja v 1. in 15. dan vsakega meseca ter stoji za vse leto 3 gold., a za pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise vzprejema uredništvo, naročnino in oznanila pa Milic-eva tiskarna v Ljubljani.

Štev. 8.

V Ljubljani, 15. aprila 1889. l.

XXIX. leto.

Prvi glavni zbor

„Zaveze slovenskih učiteljskih društev“ v Ljubljani.*)

„Zaveza slovenskih učiteljskih društev“ bode imela dnè 22. in 23. aprila t. l. v Ljubljani svoje prvo glavno zborovanje sè sledečim dnevnim redom:

A.

V ponedeljek, dné 22. t. m. ob šestih zvečer v mestni dvorani zborovanje delegatov.

1. Poročilo o delovanju osnovalnega odbora in o denarstvenih zadevah „Zaveze“.
2. Volitev upravnega odbora „Zaveze“ (§ 21 prav.) in 4 rediteljev za glavni zbor.
3. Določitev, oziroma razširitev vzporeda za glavni zbor. (§ 21 prav.)

Opomba. Ako se je morda izrazila v kakem društvu želja, naj bi se pri glavnem zboru razpravljalo v katerem posebnem, času primernem vprašanju, tako lahko dotični č. gg. delegati tó posebno naglašajo in predlagajo, če imajo le za svoj predmet tudi zanesljivega referenta.

4. Posvetovanje o „Zaveznih“ pravilih in določitev društvenega glasila (§ 21 pravil);
5. Določitev letnih doneskov od članov „Zaveze“. (§ 7 alineja 1);
6. Prosti razgovori.

B.

V torek, dne 23. aprila ob 10 uri dopolúдне glavni zbor.

1. Pozdravi.
2. Predavanje „o reformi računstva“. Gosp. prof. L. Lavtar iz Maribora.
3. „O našem strokovnem listu“. Gov. gosp. Krist. Bogatec. (Dalje po sklepu delegatov. Gl. točka 3 pod A.)

C.

Popolúдне banket, zvečer zabava. Natančneje o tem naznani se pozneje.

* * *

Učitelji slovenski! Dolgo zaželjeni čas je prišel, ki nam nudi redko do sedaj še ne zaslišano prilóžnost, da se tovariši iz 4 pokrajin, katere veže sorodnost in mili nam jezik slovenski v národno vkupnost, snidejo v resno posvetovanje o svojem poklicu,

Ker je več slavni učiteljskih društev izreklo željo, naj se prvo zborovanje „Zaveze“ preloži na Velikonočni torek, sklenil je osnovalni odbor, da bode omenjeno glavno zborovanje dné 23. aprila t. l. Osnovni odbor.

o svojih stanovskih težnjah! Izkoristimo si to priložnost ter svetu pokažimo, da slovenski učitelj „gre na dan.“ Snidimo se v mnogobrojnem številu, tovariši bratje! od zelenih planin lepe Štajerske, od sivih gor starega Gorotana in od sinjih valov jadranskega morja, da si podamo z brati Kranjci k vzajemnemu delovanju in v znamenje solidarnosti naše v beli Ljubljani bratovske roke. Združeni hočemo povzdigniti tam svoj glas v prosep našega šolstva in za svoj stanovski interes! Torej, kdor more, naj pride, da svetu pokažemo, kako težko smo pričakovali naše „Zaveze“. Naveselo svidenje v beli Ljubljani!

Osnovni odbor.

Domača vzgoja.

Piše **Jakob Dimnik.**

(Dalje.)

Zeló, zeló nevarno je pa, če se otrokom daje preveč igrač. Če ima otrok dovolj razmetanih, — sevéda razbitih igrač, izgubi veselje do njih, in vsake reči se takoj naveliča.

Zato priporočamo:

1. prav malo igrač;
2. trpežne igrače in
3. take igrače, koje otrok lahko razdira in zopet sestavlja.

To je pravo načelo. Kdor želí, da se bodo dolgočasili otroci njegoví, naj jim le dá prav mnogo igrač; kolikokrat pač se dolgočasijo otroci bogatih starišev, krog njih pa leží polno igrač. Od kod to? Prav veselo začénjajo se igrati, pa primejo zdaj to, zdaj zopet drugo stvar v roko in naposled se vsega naveličajo. Igrače, s kojimi so se igrali, ležé razmetane po sobi; nazadnje sami ne vedó, s čim so se užé igrali in postane jim dolgčas.

Je pa še tudi neki drugi vzrok, zaradi česar se otroci naveličajo preveč igrač.

Od otrok moramo vedno zahtevati, da imajo vse igrače v lepem redu. To jim pa postane silno težavno, če imajo cel kup igrač pred sabo, kajti, če se otrok ene igrače naveliča, mora jo poprej na svoj prostor spraviti, predno dobí drugo v roko.

Zvečer, predno gredo otroci k počitku, morajo poprej vse igrače spraviti na odločen prostor. To moramo zahtevati od njih, kajti tù ne gré le za mali nered, kojega z igračami napravijo, ampak zato, da se priučé lepega reda ter da spoznajo, da morajo vsako stvar v lepem redu imeti.

Če je šel otrok zvečer, znabiti v odsotnosti starišev, poprej v posteljo, predno je svoje igrače spravil na odločen prostor, moramo z lepo, nekako tako-le svojo nevoljo pokazati:

„Poglej, tvoja žoga leží še pod posteljo, vsa se bode pomazala po noči“; ali pa: „Tvoj konjiček stojí prav pred durmi; če kdo v sobo pride, bode padel in si zlomil nogo“.

Če otrok na take opazke nemiren postane, moramo tako-le nadaljevati:

„Daj mi roko pa vstani in spravi vse igrače lepo na odločen prostor, bodeš videl, kako bodeš potem sladko zaspal!“

In otrok na ta način spozná, da je red potreben tudi pri igračah; če jih ima pa preveč, mu je nemogoče, da bi imel vse v redu.

Res je sicer, da mnogi stariši svojim otrokom prav malo igrač pripravljajo, prinese jih pa stara mati, ali strijc, ali teta i. t. d. posebno o božiči ali veliki noči, tako, da otrok prav res ne vé, kam ž njimi. Kaj naj pa storé stariši v takih slučajih? Ali naj igrače odklonijo? Ne, tega ni treba, ampak otroku naj dajo prav malo igrač, druge naj pa spravijo; tudi jih lahko podarijo otrokom ubožnejših starišev, koji jih gotovo z največjim veseljem in hvaležno vzprejmo.

Prav izvrstno vzgojevalno sredstvo so knjige s podobami.

Glavni namen teh knjig je, da se v otrocih vzbuja čut do lepega.

Sevéda, vsake podobe tudi niso za otroke. Podob s popačenimi obrazi i. t. d. ne smemo dajati otrokom.

So pa še druge vrste knjig s podobami, ki hočejo biti humoristične, v resnici napravljajo pa otrokom le strah in grozo. Tù n. pr. striže suh in strašen krojač dečku prste, ker jih stavi vedno v usta, tam zopet maši črn dimnikar neubogljivega dečka v vrečo ali koš i. t. d. Takih podob ne smemo otrokom dajati; če otrok vse to verjame, se zelo prestraši in kakor užé od prej vemo, strah otrokom zelo škoduje.

Dostikrat se pa pripetí, da otrok vsega ne verjame, kar vidi; to ima zopet slabe nasledke, ker otrok potem mnogokrat tudi resnice neče verjeti.

Knjige, ki jih dajemo majhnim in tudi večjim otrokom v roke, morajo biti za nje prava veljava, ker tudi knjige so učitelji in vzgojitelji otrokom.

Zopet druga napaka, kojo lahko večkrat zapazimo pri knjigah s podobami je pa ta, da nekateri stariši svojim dvanajstletnim otrokom dajó take podobe, ki so za šestletne pripravne — ali pa tudi narobe. Nasledek temu je, da otrok prav naglo in površno pregleda podobe, zraven pa posamezne liste umaže in raztrga in naposled iz dolzega časa knjige v kot zarine.

Torej le dobre, нравne, v resnici koristne knjige dajajmo otrokom v roke, če so tudi nekoliko dražje, saj so vsejedno vredne.

Sama knjiga s podobami pa otrokom ne zadostuje; pridružiti se mora tudi oživljajoča beseda; vsaka podoba mora imeti svojo zgodbo; vsako najmanjšo potezo na podobi moramo otrokom natančno razložiti; le na ta način dosežejo take knjige svoj namen.

Stariši se morajo zelo potruditi, da prvo dete popolnoma pravilno vzgojujejo; na ta način imeli bodo potem pri drugem otroku mnogo manj truda, ker postane starejši otrok v vzgled mlajšemu. Kakor si užé odrasli človek prav rad tistega v vzgled vzame, ki je le malo, znabiti za jedno samo stopinjo višji od njega, tako ravnajo se tudi otroci. Vojak pazi bolj na korporala, kakor pa na častnika, in nižji hlapec bolj na prvega hlapca, kakor pa na gospodarja.

Srečni stariši, ki prvega otroka nimajo za posebnega ljubčeka ter ga koj s početka pričnó resno vzgojevati!

Blagor starišem, ki imajo toliko takta in poguma, da prvega otroka brez pomisleka in odlašanja za vsak prestopok kaznujejo!

Vedno bodemo pravo pogodili, če z otrokom popolnoma naravno ravnamo. Otrok je posamezno bitje. Kakor v naravi ni list listu podoben, in kakor ima tudi vsak človek svoje navade, tako je tudi z otroci. Na tega vpliva to, na onega zopet kaj drugega; ta zapopade lahko in hitro, drugi pa težko in počasi; ta ima dobre zmožnosti, drugi zopet slabe, ali ta ima zdravo, drugi zopet bolno telo i. t. d. Ker so otroci tako različni, zato moramo pri vzgoji tudi z vsakim drugače ravnati in ravno to, z ozirom na individualiteto otrok, je najtežji oddelek v vzgoji.

Premnogi stariši, posebno matere, dovolijo otrokom dveh do treh let vse, kar le želijo; v vsako zahtevanje jim privolijo, pri mizi odločijo jim prvi prostor, od vsake jedí dobodó zopet prvi — ne pomislijo pa, da s takim ravnanjem redijo v otrocih domišljavost, napuh in sebičnost ter jih tako pokvarijo za vse življenje. Skoraj neverjetno je, pa žalibog, vender res, da takó slabo vzgojeni otroci začnó čestokrat, če se jim ne zgodí vse po volji, na vse grlo vpiti, se tresejo same nevolje in jeze, zmerjajo svojo mater z grdimi psovkami in čestokrat se tudi zgodí, da proti svojim roditeljem, do kojih bi mogli imeti največjo ljubezen in spoštovanje, vzdignejo roko ter jih tepejo. In prva vzgojiteljica

takega otroka, mati! se smehljá k vsemu temu ter opravičuje svojega poredneža z besedami: „Saj je še otrok, saj ne dela iz hudobije i. t. d.“

O, obžalovanja vredni, zaslepljeni stariši! O, ubogi, nesrečni otroci!

V takih slučajih obračamo se do vas, očetje, da vi poprimete vmes ter koj s početka, jedenkrat za vselej, uničíte take žalostne dogodke v vzgoji, ravnaje se po pregovoru, ki pravi: „Mladost potrebuje moške vzgoje“. Razumen oče se mora v takih slučajih svoji ženi po robu postaviti, tudi če trpí radi tega za nekoliko časa domači mir.

Mlado drevesce ne postane nikdar ravno in močno drevo, če je vrtnik pustí, da raste, kakor samo hoče. Drevesce se mora zgodaj požlatniti in upogibati, če prav včasih nekoliko počí.

Telesno pokornjenje je zeló potrebno, posebno v prvi mladosti; sevéda po živalski pretepati ne smemo svojih otrok. Če je otrok trmoglav, ni treba prav nič palice varovati, le dobro ga našvrkajmo, da čuti svojo napako. Nekateri stariši pa svoje otroke prepogosto a le neresno tepó; to več škoduje, kakor koristi, ker se otroci na lahke udarce prav kmalu navadijo; bolje je torej bolj po redkoma, pa takrat zdatno.

Otroškím razudanostim moramo precej v začetku nasprotovati, ker pozneje bomo jih težko odpravili. Navadno se otroci materine palice prav malo ali pa nič ne bojé, ker matere navadno nimajo toliko poguma, da bi dobro našvrkale malega nagajivčeka. Torej koj pri prvem prestopku treba je palico resno rabiti. Kdor pa danes svojega otroka le toliko udari, da komaj čuti, v drugič znabiti ravno tako in le redkokedaj resno, tak otrok se palice popolnoma privadi, in nazadnje mu nobena kazen ne koristi.

Starišem, ki svojega otroka koj pri prvem prestopku tako dobro kaznujejo, da si otrok to kazen na veke zapomni, smemo le čestitati, ker prava, ojstra kazen vedno svari otroka pred nadaljnimi prestopki. Obžalovanja vredni so pa stariši, ki svojih otrok nikdar ne kaznujejo ter jim življenje, kolikor le mogoče, sladko napravljajo; taki stariši si ne pridobé nikdar ljubezni svojih otrok.

Izkušnja učí: „Kolikor večkrat stariši v želje svojih otrok privolijo, kolikor bolj jim prizanašajo, toliko manj spoštujejo taki mehkužneži svoje stariše, toliko manj trpežna je ljubezen takih otrok do starišev, in kar je še naj huje, je to, da taki otroci ne postanejo nikdar prida ljudje.

Poglejte prezgodaj osivele lase materine in od skrbí razoran obraz očetov! Vprašajte jih po vzroku, in žalostno vam bodo odgovorili: „Naši otroci so temu krivil!“ Da, da, „kdor ne seje, tudi ne žanje“ in „kdor slabo seje, tudi slabo žanje“.

Kdo neki človeka na večer življenja bolj spoštuje, kakor dobro vzgojeni otroci! To je zanj večja vrednost, kakor knežja milost in blesk zlatá. Najbogatejši mož, tudi če ima Krezove zaklade, pa popačene, slabo vzgojene otroke, zavida revnega dninarja, kojemu pri smrtni postelji hvaležni otroci milo jočejo, akopram ne pričakujejo od njega nikakih časnih bogastev in slave, pa ga vender prosijo za blagoslov njegov.

Užé v prvi mladosti moramo otroke vaditi, da si znajo sami sebi pomagati, ne pa, da bi jim morali za vsako malenkost posli ali stariši streči. Če mu pade kaka stvar na tla, mora si jo sam pobrati; če hoče pri zaprtem oknu na cesto, dvorišče ali na vrt gledati, prinese naj si stol k oknu, k stolu podnožnico, in potem naj sam zleze na stol; če mu pade žoga pod posteljo, naj si prinese palico ter žogo izpod postelje potegne.

Kadar gre otrok spat, naj se sam sleče, kolikor mu je možno in tudi sam naj se vleže v posteljico. Strogo je treba gledati na to, da se otroci sami oblačijo in umivajo; sevéda prav lahko to ne gre, a počasi se vender vsega navadijo. Če se otrok ne umije snažno,

se mora toliko časa umivati, da je čist. Da se bode otrok lahko sam oblačil, naj bodo vsa oblačila prav priprosto narejena. Ta navada na samodelavnost otrok, napravlja materam mnogo sitnosti, ker za to več časa potrebujejo, kakor če bi jih kdo drugi opravljal; treba je torej mnogo potrpeti.

S takim ravnanjem spozná otrok prav kmalu, da je v mnogih stvaréh neodvisen ter ne potrebuje nikake pomoči; to dela otrokom mnogo veselja in prigodí se še celó, da jočejo, če jim hoče kdo drugi zvršiti delo, koje bi sami lahko storili. (Dalje prih.)

Svitoslav i Danica.

XIV. 1861. „Hvalite vse stvari Gospodove Gospoda; — Hvalite in povišujte ga na vekomaj itd.“ Tega psalma, ki ga sv. Cerkev vsak dan poje, prevod je na str. 11 in se tudi nahaja v „Stezi v nebeško domačijo.“ — V l. 11 pa je z razlago prevod binkoštnega (67) psalma, o katerem posebej pravi: To veličansko, mnogopomenljivo spevanje se imenuje flagellum interpretum, bič prestavljavcov, ker jim veljá za naj težji zmed psalmov . . . Vemo, de naslednja pesniška prestava visokosti izvirne poezije nikakor ne doseže; vendar pa utegne saj nekoliko pojasniti, kako imenitno petje so psalmi . . . Pristavljene razlage so po Menochii S. J., po novi prestavi slovenskiga sv. pisma, po Wittmannu in Skariću. Na ogled bodi:

1. V spomin zmage psalmopetje Davidovo.

2. Bog se bo mogočno vzdignil,
V beg sovražniki se vili;
S svojim perstam bode mignil,
Vsi se bodo razkropili.	3. Kakor dim bo grešnik zginil,
Stópil se ko vosk v plemeni;
In pred Bogam bo poginil,
Kdor se zoper njega vmeni.
4. Dobri pa se veselili
V zboru bodejo pravičnim,
Pred Gospodam se gostili
V radovanji lepotičnim . . .	19. Greš z jetniki na višavo,
Za ljudi prejel darove,
Pelješ sabo v večno slavo
Tud 'z nevernikov sinove . .
34. Na nebés nebo se vzdiga,
Proti vshodu gre v višavo;
Glej! on dal bo 'z glasa vsiga
Svoj'mu glasu moč in slavo . .	36. V svojih svetih čudoviten,
Dal Bog ljudu moč bo tečno,
De bo v dobrim rodoviten:
Njemu pojmo hvalo večno!

Verstice in reki za prodajavce in prodajavke slaščic in medenine ali letcta. „Dostikrat so se že slišale pritožbe zavolj spotikljivih in zapeljivih verstic in rekov, ki se pilepljajo na medenino in mnogotere slaščice, ki se zlasti pri cerkvah o shodih in po Božjih potih prodajajo . . . Hudimu se mora dobro, gerdimu lepo, nečednemu čedno nasproti postaviti. V ta namen naznanimo, de se nove, prav lične enake verstice za medenino in enake reči — z mnogoterimi nauki in nedolžnimi kratkočasnicami čez sedemdesetero — po nizki ceni dobivajo pri Gerberji v Ljubljani, ktere vse je vredil L. Jeran“. Med temi so za mnogotere prilóžnosti in stanove — nektere na priliko (str. 85): Za otroke. Za mladost. Za god. Za pervo Obhajilo. Za razuzdane. Za svarjenje p.

Kar so ata obljubili, So mi mama dans kupili; Pridin, pridin hočem biti, Vselej vbogat', rad moliti.	Preč so tvoje rožice, Če serce nečisto je: Tič'ce ti ne pojejo, Krokarji ti krokajo!	To za birmo bo spomin, Če boš pridin, dober sin. — Če ti je za dušo mar, Duš ne zapeljuj nikar — nikar!
---	---	---

Beseda zastran slovstva, zlasti cerkveniga za novo leto — je jako pomenljiv spis Jeranov, v katerem pravi na pr.: „Narodnost, narodovnost, narodovost,

domoljubnost, rodoljubje in kakor se sicer še kje kliče in imenuje, — od te reči se drevi in davi veliko govori in piše, in neprevidama sem ter tje novi dnevniki in časniki vstajajo, de ljudstvo k zavednosti za njegov lastni narod zbuja in oživlja in mnogo se piše, de bi zbujeni živeža — Bog daj — tečniga imeli. Naj se budí, oživlja narodni duh v prid in blagor lastniga naroda, ne pa v zaničevanje, v škodo ali celó zatiranje drugih narodov: sej smo vsi vender le bratje, naj že koga kličejo: pobratim, Bruder, fratello, himvér in kendeš barátom, ali kar že bodi. De iz ponemčevanja ali potalijančevanja Slovincov bi ne bilo dobre kaše, je skorej gotova reč. Tudi za vero je tista filisterska napol-olika z ošabnim grebenam tujšine dostikrat pravi strup . . . Neoveržljiva resnica je: Kolikor jezikov znaš, za toliko ljudi veljaš . . . De se pa vender narod sploh zobrazuje in lika, ni treba tujiga gnoja tistih zaljubljenih in umazanih „theaterstückov, nezbožnih filozofov, naturalistiških naturforšerjev“ in družiga enaciga v še precej deviško slovenšino predstavljati, ne garjevih pesem po tujim sedlu ali tudi po kopitu pijanih in butastih ponočnjakov kovati in skladati . . . Slovincam bukev in časnikov pisati naj se nihče ne loti, kdor nima katoliškiga serca in slovenskiga duha . . . Pri gorečnosti za narodovnost in posvetno slovstvo pa se serca od edino potrebna odvrtaajo, duh je za vero čez dalje bolj merzel, ako se cerkveno slovstvo zamenarja, ako s posvetnim slovstvom saj v enaki meri in v narodovim duhu, kolikor je prav, ne gre dalje. Torej — naj tisti duhovni gospodje, ki znajo lepo in mično slovensko pisati, nikar peresa iz rok ne denejo ali naj ga sáj večkrat zopet v roko vzamejo . . . Koliko sploh dobri spisi v časnikih koristijo, nas prepričuje, kar nasledva (str. 4) . . . Enaka je naša misel zastran novih bukev . . . Pesništvo pri tem nima poslednjiga mesta. Toliko je to polje, kolikor velik je svet; vse se da véno, mično in veličansko spevati . . . Pesnik, verni pesnik ima moč, vse nežive stvari oživiti, de Boga hvalijo; kakor meseni in neverni pesnik vse stvari draži, de naj Bogá žalijo, — on stvari punta zoper Stvarnika (str. 11) . . . Kaj posebniga in imenitniga bi se dalo povedati tudi od govorov in govornikov (str. 12) itd.“ —

Kaj mislijo zamurci Kiči od Boga, od stvarjenja, od prihodnjiga življenja (str. 19). Nekaj pirhov za bolno svobodo (str. 51). Slovénka izobraženost (l. 19). To nam je dala katoliška Cerkev s svojim duhovstvom — dokazuje Svitoslav prav čvrsto str. 150 — tista Cerkev, ktero „Lichtfreundi“ iz cele duše sovražijo . . . „Kdor hoče sramožljivo in snažno pisati, naj piše za Slovence; kdor pa gnoj ljubi, naj vzame vile v roko, in ne peresa! Slovenec ima tako olikano čutilo, de se mora tudi od nekterih svetopisemskih reči sem ter tje previdno govoriti . . . Kdor se vere dotakne, se dotakne nar občutljivši žilice človeškiga serca itd.“ — Brincovo zaprašanje in jezuitarske šole (str. 159). O niži gimnaziji v Kranji (str. 160): „Sveta je naloga učencov, in težek bo odgovor tistim učencem, kateri s svojim naukam in življenjem mladosti niso in aedificationem ampak in destructionem!“ — Nektere misli, ktere naj bi novi slovenski čitavnici služile v ravnilo: „Čitavnica ima biti slovenska, tedaj naj tudi pošteno slovensko lastnijo obleče in odvrta naj se od nje, kar je slovenskimu duhu sovražno in nasprotno. V tem oziru ste nam zlasti dvě reči na sercu, ktere ste pri pravim Slovincu od materniga naročja tesno sklenjeni, namreč: naša vera in naš narod. Slovenec je katoličan, tega ni treba dokazovati; Slovenec je slovenec, to je ravno tako očitno. Naj se tedaj od slovenske čitavnice odvrta vse, kar je naši veri in naši narodnosti sovražljivo. To naj bo poglavitno ravnilo pri vravnavi čitavnični v napravi beséd in veselic, bukev in časnikov itd., in porok smo, de bo vsa dežela njena prijateljica in podpornica. Ako bi kdo ugovarjal, zakaj de nismo tudi države omenili, mu odgovorimo, de to je že v veri obseženo, ktera velevala dajati cesarju, kar je cesarjevega, Bogu,

kar je Božjiga (str. 177)⁴. — Slovenci in Nemci (str. 192), spis tako času priméren in resničen, da so ga ponatisnile tudi Novice (str. 404). Beseda od slovenskiga cerkveniga in svetniga slovstva (str. 198—9), ktero oboje bodi v edinosti in ljubezni. Podučljiv eksempl za take, ki imajo preveč kulture (str. 193). Skala sv. Petra in peklenske vrata (str. 199). — Premnoge „Drobtine in Drobthinice“ v poduk, poročila iz misijonov, iz državnega in deželnega zbora s pristojno pohvalo ali pa tudi pograjo!

Dovtipne in zeló podučne so njegove opazke k drugim spisom na pr.: „Pač lepo je vodilo, kako naj se vse véde in učila le v Bogu, svojim začetniku, strinjajo, se v Njega stekajo kakor vse reke v veliko morje. Velika rana našiga časa je, de se učnosti hočejo Bogá znebiti, ker jih učeniki na Njega ne zavračajo in svoje učence goljuhujejo ter jih tega oropajo, kar je pri vsim učenji poglavitna reč. Oni govorijo od solnčnih žarkov, od solnčne blage gorkote itd., solnca samiga pa nočejo poznati, nočejo oznanovati neskončniga vira, zlatiga studenca, začetka in konca, od kodar vse dobro izhaja. Od tod izhaja, de bo učenost zaničljiva, ona svojiga namena ne dosega, ona ne koristi, temveč dostikrat še le škoduje, . . zamore ravno tako malo dober sad roditi, kakor veja, ako se od debla odseka, kakor mladika, odrezana od vinske terte. Učenost brez zveze z Bogam je prazna, nečimerna, so pleve brez pšenice, je nič. Torej je pa tudi učenik brez vere „misera creatura“, kterimu se učenci sicer utegnejo prilizovati, spoštovali pa ga nikoli ne bodo. In kdo je boljši psiholog v obziru dušniga stanú, kakor učenci v oziru svojih učenikov? Vsaciga učenika do polti njih bistro okó pozná, koliko njegova čednost tehta (str. 102)⁴. — „Kako škodljivo za narod sploh je izobrazjevanje posameznih v tujšini, to ravno potujčene šole nar bolj dokazujejo. Ako bi se veroznanstvo, zemljepisje, zgodovina, spisje itd. v domačim jeziku učilo, koliko bi učenci tako rekoč gredé in nevedoma zanesli v narod, kar se sicer večidel vse zgubi. K večimu kak spačen izraz se sem ter tje vrine: „šulordenga, sprohlere, londkorten itd. (str. 108).“ — Zahtevanje s pomočjo šol poptujčiti slovenski narod je napčno, norčavo in krivično (str. 130). Na to pravi vredništvo: „Pa tudi napuhnjeno, prederzno in josefinsko, da bi se na priliko govorilo: „Wir Alle sind deutsch, Oesterreich ist deutsch, Laibach ist deutsch, Šiška ist deutsch, Golovec ist deutsch itd., kakoršnih šopirjenj je bilo že dostikrat brati. Sveta katoliška Cerkev ima drugačnejí metodo ali učilo, po kterim ljudstva izobrazuje z edino pravo izobrazo na pr. Baraga, Ueberbacher, Knobleher itd.“ — „Kar je prenapetih Nemcov, je gotovo, da jim je naša domorodna omika nar hujši tern v peti, ker je njih samopridnosti, njih pangermanizmu nasprotí. Tode časi so minuli, de bi se ljudstva s silo potujčevale itd. (str. 176)⁴. — „Nekteri morebiti razločka ne delajo med Nemci in nemškutarji. Nemci so pošteni ljudje; nemškutarji pa so čudni čamri, Slovenci po rodu, ki pa se Nemce štulijo, in bi radi vse drugo ponemčili; z letimi v eno mavho gredó tudi tisti možaki kteriga rodú si bodi, ki le v nemštvu srečo in kulturo vidijo in je njih silno gnanje vse ponemčiti in, če ne drugač, tudi poluteraniti ali ponevériti, desiravno je 20. oktober tako pertenje zavergel in obsodil ter vsakimu svoje zagotovil (str. 186).“ —

V povabilu za drugo polletje vzbuja kratko pa krepko. „Dobri dopisi so pisavcam čisel, bravcam prid, vredništvu zljášek, vsim veselje. Dajte tedaj pisati, ki imate urno roko, in oginj v sercu za vse, kar je dobro, kar je lepo (str. 104)!“ Za prihodnje leto pa na pr.: „V kakošnem duhu Danica piše, je občinstvu znano; njen poglavitni namen je cerkveno življenje, pa se tudi na svoj slovenski narod z ljubeznijo ozira itd. (str. 204).“

16. *Postne pridige*. Po sv. Alfonsu Ligvorji in po družih izvirkih poleg žalostniga roženkranca spisal L. Jeran. V Ljubljani 1861. 8. 56. Nat. Blaznik.

17. *Sveti Križev Pot*, zlasti za duše v vicah, popravil in na svitlo dal L. Jeran. V Ljubljani 1861. 8. 51.

18. *Angeljska služba za mladenče* (k sv. maši streči). L. Jeran. V Ljubljani 1861. 16.

19. *Šmarnice naše visoke nebeške Kraljice, neomadežane Marije Device*. Spisal L. Jeran. V Ljubljani 1861. 12. 384. Založil Gerber. Vejica iz življenja svetnikov. Nebeški cvet ali nauk. Sad ali premišljevanje kake čednosti. Zlata zvezdica ali prijetna vaja za na dom.

XV. 1862. Nevošila za novo leto — v pesniški obliki (str. 6—7), kakor jih je (23) vertinec skupaj znesel, pravi Svitoslav, in na primér bodi:

1. Ne vošimo za novo leto
Preveč vošivcov tù al tam:
Vse dobro vošijo nešteto
Oni bolj sebi, kakor Vam,
Nar bolj pa, de jim za vošilce
Podaste ljubljeno rešilce.	5. Ne vošmo ljubljenim Slovincem
Le samih domoljubov zlatih,
Ker brez nasprotnikov derhali
Tud pridni bi lahko dremali.	10. Ne vošimo nemškutarjem
Preveč peres, papirja:
Čečkali čez Slovence
Bi le še več hudirja.
15. Ne vošimo mladosti
Brezbožnih bukev, listov;
Brez tega imamo dosti
Nevernikov, sofistov.	17. Ne vošimo brezbožnim listam
Nič bravcov, naročnikov,
De več bi ne pogubljevali
Nam vernih katolikov.	

Ali smém Slovenec biti.

Slovenec.

Slovenska v meni kri kipí,
Slovenska zemlja me redí:
Povejte mi prijatli,
Če smém Slovenec biti?

Nemec.

Ja wohl, mein Freund! ja wohl, mein Freund:)
Ti smés Slovenec biti.
Jez nemške rojen sim kervi,
Me Nemec biti veseli, —
In kar mi Nemcu je ljubo,
Tud dragimu sosedu bo:
Ja wohl, mein Freund! ja wohl, mein Freund:
Ti smeš Slovenec biti.

) Prijatelj, res! prijatelj, res itd.

Nemšk prenapetež.

O nein, mein Freund! o nein, mein Freund:?)
Ne smés Slovenec biti!
Slovenec nisi, motiš se,
Tvoj dom v deželi nemški je;
Slovenije jez ne spoznám,
Za vse kulturo nemško imam, —
O nein, mein Freund, o nein, mein Freund:
Ne smeš Slovenec biti.

) Prijatelj, ne! prijatelj, ne itd.

Slovenec.

Tal'janski verli sosed moj,
Povej tud ti dans svet mi svoj,
Kaj meniš, kaj se ti dozdeva:
Če smém Slovenec biti?

Italijan.

Si si Signor! si si Signor:?)
Ti smeš Slovenec biti.
Preljub mi je moj laški rod,
Spoznám in čislam ga povsod, —
In kar kolj meni dobro dé,
Tud dragimu sosedu gré:
Si si, Signor, si si Signor:
Ti smeš Slovenec biti.

) Moj dragi, res! moj dragi, res itd.

Lašk prenapetež.

No no, Signor! no no, Signor:?)
Ne smeš Slovenec biti!
Gorica, Terst, jadranski liv —
Vse laško je, — ne boš tajil,
Je slaven Lah od nekadaj,
Slovenci le molčijo naj;
No no, Signor, no no, Signor:
Ne smeš Slovenec biti!

) Moj dragi, ne! moj dragi, ne itd.

Slovenec.

Mi Nemec, Lah odgovor dal,
Kaj, serčni Madjar, ti boš djal:
Povej mi ti pošteno,
Če smem Slovenec biti?

Madjar.

Igázan, kendes barátom!⁵⁾
Ti smeš Slovenec biti.
Mi draga je madjárska vlast,
In Madjar biti vselej čast, —
In kar je meni draziga,
Naj tudi tebi, brat, veljá:
Igázan, kendes baratom:
Ti smeš Slovenec biti.

⁵⁾ Zares, zares, preljubi brat itd.

Slovenec.

Povej mi, mati Avstrija,
Kaj tebi dobra misel dá,
Kaj prav je in pošteno:
Če smém Slovenec biti?

Avstrija.

Ne boj se sin! ne boj se sin:
Ti smeš Slovenec biti.
Bil vselej zvest si Avstrijan:
Tud zate je moj ustav dan!
Se hrib omaja, pada hrast:
Slovenec cesarju brani čast;
Ne boj se sin! ne boj se sin:
Ti smeš Slovenec biti.

Madjarsk prenapetež.

Majd bizon! semmi esetre!⁶⁾
Ne sméš Slovenec biti!
Pri men' veljá le sam Madjar,
Slovenca ne terpim nikdar;
Slovenije na svetu ni,
Ti Madjar si, se meni zdi;
Majd bizon! semmi esetre:
Ne sméš Slovenec biti!

⁶⁾ Kaj še, kaj še, nikakor ne! itd.

Slovenec.

Povej še ti, katoličan!
Pri tebi se resnica hran',
Iz serca razodeni,
Če smem Slovenec biti?

Katoličan.

„Višave vlada Oče tvoj;
Vi bratje vsi ste med seboj,
Otroci énih ste pravic;
Ne čin'te si nasprot krivic!
Jez šég narodam ne kalim,
Besedo vsaciga častim:
V ljubezni vsih si služi venc,
Narodu zvést ostan' Slovenc!“

Vsi skupaj.

Prijazno se pobratimo,
In moško v roke sezimo;
Ljubimo se ko brata brat,
Pravice dajmo spoštovat',
De zgine 'z Avstrije prepír,
Cvetè med nami rajski mir.
Zedinjeni zavpímo vsi:
Naj vera, cesar, dom živí!!

(str. 32.)

Svitoslav.

„Igrokaz: „Ali smém Slovenec biti“ — predstavljan od nekterih Celovških rodoljubov (o svečanosti Einspielerjevi in 40letnici cesarjevi) napravil je mogočen utis, piše Mir l. 1888. VII. št. 22. Besede temu prizoru ponatisnjene so (z malimi premembami) pod naslovom: „Za poduk in kratek čas“ na str. 175—6. Po Miru je ponatisnila ga tudi Soča. Kar pa se grajati mora, je to, da se ni povedalo, da je pričujoči igrokaz zložil Jeran in da se nahaja v Zg. Danici l. 1862 str. 32 z njegovim podpisom „Svitoslav“. Čast, komur čast!

O šolskih vrtéh.

Govoril Vojteh Ribnikar pri občnem zboru društva učiteljev in šolskih prijateljev kraja Logatskega dné 4. aprila t. l. v Cerknici.

Da bi se povzdignilo kmetijstvo in pomagalo ubožanemu ratarju, trudi se danes mnogo ljudi. V različnih zborih, društvih in knjigah prizadeva se, teoretično pomoči kmetskemu stanu — večinoma pa vsa ta, včasih trudapolna dela, ostanejo, žalibog, v praksi neplodovita. Sklepi enket in društev ostanejo le preradi edino le na papirji — knjige se prašé v knjižnicah. Izkušnja nas uči, da teorija ni in ne bode prinesla pravega sadú sama; če pa je združena s prakso — donaša stoteri sad. To se godí pri kmetiji. Umnega obdelovanja polja, senožeti, gozdov, kakor tudi pametne živinoreje priučí se naš národ od svojih očetov; o boljših, novejših načinih teh del pa morejo večji, premožni posestniki manjše in revne poučevati s tem, da izkušajo na svojih zemljiščih novosti kmetijstva, naj si bodo potem semena ali obdelovanja ter tako uvedejo v svojim kraji, kar je dobro in kar dela našo užé izsesano zemljo rodovitnejšo. V jednej stvari pa more naše društvo, oziroma ljudska šola, neposrednje, dejansko delovati, z jedno pri nas zeló zapuščeno pánogo kmetijstva pomagati ratarju — odpreti mu novi — skoraj nepoznani vir dohodkov, s sadjarstvom.

S pravim poukom v sadjarstvu more si postaviti šola neizbrisljiv — ja večén spominek med národom. Ako pa hočemo, da bi ta pouk bil uspešen, treba je, da se taisti v šoli teoretično — a še bolj praktično vadi. Oplemeničenje, obrezovanje, sajenje drevesec itd. to so spretnosti, katerih se je treba praktično priučiti. Praktičnega sadjarstva pa se v ljudski šoli moremo priučiti le v šolskem vrtu. V povzdigo šolskega vrtnarstva namenjen je moj današnji govor o šolskih vrtéh.

Ukaz ministra za uk in bogočastje z 20. avgusta 1870. l. § 56., 5. odstavek velí: „Prirodopis se najpripravneje uči v šolskem, tako narejenem vrtu, da ustreza času in kraju“. Šolski vrt v mestu, ali na deželi mora biti tedaj gledé kraja različen — ker pa so kraji našega okraja skoraj jednaki, morejo biti tudi vrti gledé razdelitve in obdelovanja enaki. Poleg tega, da se na šolskem vrtu mladini razkazuje in da se uči spoznovati domači kraj, domačo naravo, naj se vadi ljubiti red, lepoto, spoštovati lastnino, delo, a posebno tudi prekoristnega sadjarstva in zeljenarstva, krasnega cvetličarstva, koristnega gozdarstva in kratkočasnega čebelarstva.

Ako kdo potuje po našem okraji, čuditi se mora, da v nekaterih krajih ni skoraj nikacega sadnega drevesa, ali, da so pač nekatera sadna drevesa, katera pa ne zaslužijo tega imena. Kaj je vzrok temu? V nekaterih krajih zaslužili so si ljudje o času, ko ni bilo železnice, veliko denarja z vožnjo. Živeli so dobro, vozeč blagó od kraja v kraj, a domá so pa pri tem popolnoma zanemarjali kmetijstvo, zlasti sadjarstvo.

Ubogo sadno drevje ni jim donašalo leta in leta toliko, kolikor so si prislužili z vožnjo v jednem mesecu. Sadjarstvo bilo jim je tako rekoč nekaki „nebidigatreba“. V drugih krajih zopet ljudstvo, kjer si namreč ni služilo z vožnjo, ni poznalo vseh teh potreb, kakor dandanes. Kava, riž, dandanašnja obleka, davki, dragi delavci in posli — to so jim bili nepoznana reč, živeli so le s tem, kar so pridelali domá, oblačili se z domačo raševino. V takih krajih zasadili so — starčki — sem ter tje kako sadno drevo. Nikdo pa se ni trudil za pouk, kako se drevje sadi, plemeniti, vzgojuje in oskrbuje. Niso imeli veselja do te reči, in če človek do kake reči nima veselja, ne opravlja je ali če jo užé, pa jo opravlja le slabo in površno.

Ko pa je vožnja ponehala in so do sedaj nepoznane potrebe zahtevale večje vsote, je naš kmet zanemarjeno svoje posestvo zopet bolj in bolj jel obdelovati. Gledal in izkušal je pridobiti z umnim obdelovanjem polja in živinoreje, da bi shajal, a sadjarstva, o katerem še pojma ni imel in ga še sedaj nima (izjeme so seveda povsod), ni si upal poprijeti. Nekateri kupili so pač v drugih krajih oplemeničena drevesa, vsadili jih na svoja zemljišča — a niso rastle. Nevešči sadjarstva niso vedeli, da je bil vzrok nerašče iskati znabiti v tem, da se ni vsadilo pravo plemo, da se drevesca vsled slabe — premokre ali presuhe — nerodovitne zemlje, ali vsled mrzle lege niso prijela, ko so bila popred v zeló rodovitnej zemlji in v toplem kraju, ali da so se vsadila vsled nizke cene le slabo vkoreninčena, ali iz gozda prinešena, starikava, skrevljena, popolnoma nesposobna drevesca, ali, da so se pregloboko ali preplitvo vsadila i. t. d.; za vse to se niso zmenili, pač pa obsodili naše kraje, da sadno drevje ne raste tukaj. Nekaterim — znabiti sadjarstva večšim posestnikom, so se pa vsajena drevesca prijela, in čez nekaj časa tudi donášala sad, pa otroci, žalibog, tudi odrasli, padli so na ta drevesa, oropali jih nezrelega sadja in polomili pri tem najlepša drevesa. Tudi ti posestniki izgubili so veselje do sadjarstva. To so bili nekaki vzroki, zakaj da je sadjarstvo v naših krajih na tako zeló nizki stopinji.

Koliko vredno pa je sadjarstvo, mislim, da mi ni treba razlagati na obširno, vsaj nam kažejo oni kraji, kjer imajo mnogo sadnega drevja, koliko dobička jim daje. Nevednost v tej panogi kmetijstva moremo odstraniti, ako uredimo šolski vrt takó, da se mladina prav temeljito naučí praktično in teoretično sadjarstvo, zlasti pa vseh ročnosti, ki jih je treba pri vsem tem delu. Poleg teh ročnosti pa privadimo ljudi tudi spoštovati tujo lastnino. Zakaj nihče ne krade žita na polji? Enako spoštovanje do sadnega drevja moramo vcepiti v mlada srca. Ko pa bode v naših krajih zasajeno mnogo sadnega drevja in bode vsak imel raznega sadja domá na izbiro — ne bode ga nihče kradel sosedu.

V šolskem vrtu naj se kaže, kako se mora plemeniti, vzgojevati, saditi in oskrbovati sadno drevje, tam se naj vzbuja veselje do te prekorsitne stvari, od tam naj ide množica popolnoma pravilno vzgojenih drevesec v národ, in prepričan sem, da se bode naše ljudstvo, ko hoje in smreke v gozdu sadi le radi lesa, ne oziraje se na pozen užitek, veselo poprijelo sadjarstva, katero mu ne bode donášalo samo lesa, temveč tudi v kratkem času mnogo več vrednega sadja in mu zboljševalo do sedaj brezsenčne senožeti in pašnike.

Ker pa se mora zemlja odpočiti ter se ne more na enem in istem mestu gojiti neprenehoma drevesca, kakor tudi, da se izsesana zemlja gnojiti mora, se učitelj na takih lehah lahko bavi s zelenjadorejo. Kake zelenjave naj gojí — to bode učitelj užé sam po izkušnji izvedel; prizadeva naj si, da poleg starih, obče dobrih rastlin uvede v národ tudi novejšo zelenjavo ter v tem pouku vadi posebno dekleta, ker se pri nas le ženstvo bavi s tem oddelkom kmetijstva.

Na šolskem vrtu naj se otroci učé tudi spoznavati lepoto narave in naj se vadijo lepega okusa, zato naj se na vrtu gojí tudi razne cvetice. Cvetice so mnogovrstne. Nekatera je treba vsako leto sejati, druge je treba zasaditi le enkrat i. t. d. Ker pa cvetlično seme mnogo denarja stane, učitelj pa pri slabi plači in znani trdosrčnosti krajnih šolskih svétov ne bode veliko semen kupoval, sadil bode raji one cvetice, katere več let rastó in cvetó. Med temi je v prvi vrsti kraljica cvetic — vrtnica. Vzgoja te cvetice ni ravno težavna, vsled mnogih vrst pa najbolj zanimiva.

Če je šolski vrt zeló velik, lahko se izkuša tudi nekoliko z gozdarstvom, da se seje razno gozdno drevje i. t. d., radi kratkega časa in nič drugega, pa se naj ima slednjič na vrtu tudi nekaj panjev čebel.

Šolski vrt — po mojem nemerodajnem mnênji, naj bode urejen tako, da se nahajajo v njem

1. lehice za sejalnico;
2. lehice za pikiranje;
3. lehe za oplemeničena drevesa;
4. za otroke poizkuševalne lehe;
5. lehe za sočivje;
6. lehe za sejanje gozdnih sadik;
7. male lehice za cvetice;
8. prostor za ulnjak.

Za sejalnico zadostujejo 3 lehice, jedna je obsejana a dve počivati in se rabiti tedaj za zelenjarstvo.

Za pikiranje zadostujejo 4 lehe, dve ste zasejeni, a dve počivati in se rabiti za zelenjarstvo.

Za drevesnico določenih mora biti pri 5letni vzgoji 7 leh. Tekom let je 5 leh zasajenih, a 2 lehi zopet počivati — in se rabiti za zelenjarstvo.

Za sočivje uporabijo se popred omenjene počivalne lehe; ako pa je vrt velik, se lahko nekaj leh tudi za to določi.

Za otročjo poizkuševalno drevesnico se lahko uporabijo lehe ob plotu.

(Konec prih.)

Pogovor o vremenu.

(Dalje.)

Kmet: Ali zadenejo ti učeni proroki kaj?

Učitelj: Kaj pa da, kolikor se je do sedaj dognalo, zadenejo v sto dnevih 85 krat, včasih več, včasih manj. Več pa dandanes ni mogoče doseči; in razumni ljudje so s tem zadovoljni.

Kmet: Sicer je pa veliko umnih kmetovalcev, ki gledé prihodnjega vremena tudi resnico pogodijo.

Učitelj: To je res, ali takih je v resnici le malo; morajo biti to le stari izkušeni možjé, ki marljivo opazujejo veter, oblake in druge prikazni.

Kmet: Kako pa je to, da ti le telegrami o vremenu ne stanejo več, kakor pri priliki 20 kr. na mesec, vsaj so sicer telegrami dosta draži.

Učitelj: Vidite, z Dunaja vam telegrafujejo sleherni dan ob dveh popoldne le nekaj črk. S pomočjo posebnega razjasnila („ključa“), ki ga vam z Dunaja pošljejo, pa vi koj veste, kaj črke pomenijo. Teh črk je deset, katere vi po dratu izveste; prve črke vam kažejo, kje v Evropi je visoko barometrovo stanje (in kako visoko), kje je torej lepo vreme, in kje je nizko barometrovo stanje (in kako nizko), torej kje je dež. Iz tega učeni vremenoslovci posnamejo kolikor toliko dobro, kakšno vreme bode pri nas nastalo. Če vedó, n. pr., na Laškem je dež, potem preudarijo, če utegne ta dež se tudi k nam pomakniti, ali ne. — Za neizkušene vremenoslovce pa poročajo po telegrafu še drugih pet črk, ki pomenijo napoved bodočega vremena. Te slednje črke prorokujejo prihodnji veter, pooblačenje, padavino (dež, sneg) in toplino.

Kmet: Ali si kdo naroči te brzozjavne vremenske napovedi?

Učitelj: Po Slovenskem mi ni znano veliko o tem; v mestu K. ob Savi so imeli take napovedi. Došle te novice so potem na črni tabli tudi občinstvu naznanjali. Graščak B. v M. jih je tudi imel. Neki Graški nemški list, ki sicer ni priporočila vreden, ima redno dan za dnevom v zadnjem predalu tudi poročilo o vremenu. V Gradci, ko

užé zjutraj beró časnik, jim je taka novica in prorokovanje prav po volji, da vedó, kakšno vreme bode čez dan (vsaj do 12. ure utegne nekaj veljave imeti); a kadar nam takov list v roke pride, je užé minolo tisto vreme, katero je v listu baš napovedano.

Kmet: V velikih mestih imajo v marsičem prednost, pa tudi gledé vremena.

Učitelj: Pa še kakšno prednost! V Gradci — ne vem, če ste bili užé tam ali ne — imajo na tako zvanem „glasi“ kaj lepo sprehajališče. Sredi tega sprehajališča vam je kaj čedno postavljen stolpič; videti je, kakor bi bil kak spominek slavnega moža. A to ni tako. Na tem stolpu vam je postavljenih obilo najboljših vremenskih orodij: več barometrov, termometrov in družega, kar določuje in kaže na vreme, na podnebje, na lego Graškega mesta itd. Pri tem stolpu je poleg tega tabla, kamor se obešajo dan za dnevom vremenske karte, t. j. telegrafjska poročila o stanji vremena po Evropi. Poleg tega vam v Gradci še v Gospodski ulici naznanjajo vremenske napovedi.

Kmet: Ali se kdo za to briga?

Učitelj: Pa še kako! Z menoj vred, ko sem bil lani dalje časa v Gradci, prihajalo je vse polno ljudi neprenehoma opazovat vremenske priprave in naznanila na vremenskem stolpu. Prihajala pa ni samo gospoda, marveč kar od kraja ljudstvo. Posebno so se zjutraj delavci zanimali, kakšno vreme bode čez dan.

Kmet: Glejte no, to se mi pa dopada.

Učitelj: Zagreb ima tudi sličen vremenski stolp; ondi ima vremenska opazovanja na skrbi prof. Ž. (rodom Slovenec). Po naših slovenskih mestih pa nimamo še kaj takega. Ljubljana bi v sredi svojega lepega sprehajališča, sredi svoje „Zvezde“ pač lahko napravila sličen vremenski stolp, kakoršen je v Gradci ali Zagrebu. Ljubljana itak menda ni v telegrafjski zvezi z Dunajem gledé vremena. Potem bi se morebiti vsaj oba slovenska dnevnikarja „Slovenski Narod“ in „Slovenec“ naročila telegrafjske vremenske napovedi. Ž njimi bi ustregla svojim čitateljem, posebno Ljubljanskim in tistim, ki zgodaj zjutraj liste v roko dobé; kajti napovedano vreme ima skoro 24 ur veljavo.

Kmet: Slovenci se za to zadevo do zdaj še premalo brigajo, kaj ne? A zdaj bodo menda tudi v Ljubljani postavili vremenski stolpček.

Učitelj: Kar je prišlo do zdaj med svet o vremenu in podnebju po Kranjskem, zlasti o vremenu Ljubljanskem, to se je bilo zahvaliti edino le učenemu † g. K. Deschmanu v Ljubljani, ki je užé veliko let ondi vremenska opazovanja vodil. Z vremenskim opazovajem se je pač skozi več let bavil tudi neki Novomeški profesor in frančiškan (zdaj je v pokoji). V slednjem času se je pa z vso temeljitostjo in gorečnostjo tega predmeta lotil g. Ferd. Seidl (zdaj profesor na realki v Gorici). (Dalje prih.)

D o p i s i.

Z Dunaja. Iz krepkega govora državnega poslanca profesorja Sukljeja v državnem zboru dné 26. marca 1889. l. Gospod profesor konečno govori: «Dovolite mi, da se ob kratkem bavim še z nekim govorom od te (desne) strani, kateri me je napolnil z začudenjem.

Priznati moram, da mi je nekaj naredil razumljivo, kar prej nesem razumel, kako da človeška nedovoljnost more iz nič nekaj napraviti. Mislim govor poslanca kmetских občin Rovdniskih.

Pazno sem pregledal govor in ga analizoval, kaj najdete v njem? Niti sledú globokejših izvornih mislij, ne gledé temeljitega, stvarnega poučavanja in razpravljanja o šolskih vprašanjih, pa tudi ne odsedline zadostnih praktičnih izkušenj; kajti, kar je zanimivega opazil na sprehodih ob počitnicah na bodočih kmetih in kmeticah, vender ne more veljati za izkušnje. Ves govor ni bil družega, kakor «tönendes Erz und klingende Schellen ein wahres Kökenmödding», same prazne fraze, pa vender je govorniška umetnost tega odličnega govornika dobila nenavaden uspeh pri opo-

ziciji. Jedno se mi je čudno zdelo, ravno tako častiti gospod govornik, kakor častita opozicija, ki mu je tako z veseljem pritrjevala, sta przrla neko malenkost.

Poslanec Gregr je popolnoma pozabil v svojem gorečem zagovoru sedaj obstoječe nove šole, da je bilo podpisano ime njegovo pod predlogom, ki zahteva temeljito spremeno nove šole, in častita opozicija je bila pozabila, da je o svojem času časopisje njeno ravno tako hudo obsojalo predlog Mladočehov, kakor Liechtensteinov.

Še neko odkritosrčno priznanje se je pozabilo, namreč nek dogovor z Greuterjem, v katerem je Gregr storil ponudbo: «Vzemite Tirolsko in pustite nam Češko». Čudil sem se, da opozicija ni prišla s staro molitvijo do sv. Florijana: «Heiliger Florian, Feuerpatron, verschone unsere Häuser, und zünd die anderen an». (Veselost na desnici.) Priložnost je bila tako lepa. To mi je dokaz, kako pogosto se v teh prostorih mej možmi, ki bi vendar morali biti resni, igrajo komedije in uganjajo burke.

Rekel sem, da zmatram govor gospoda poslanca Gregra stvarno za jako neznamen, če tudi odkritosrčno priznavam govorniško umetnost govornikovo.

Jaz bi tudi ne bil spregovoril o tem, da me neka opazka ne sili, da odgovarjam. Gospod poslanec je zaklical, če nam vzamete novo šolo, se zakrivite napada na narod češki, s tem podsekate obstanek naroda češkega. Če to velja za Čehe, gospoda moja, velja še v veliko večjo meri za številno, kulturno in gospodarski mnogo slabše Slovence. Vsakdo, ki ima pri nas oči, da vidi, mora si reči: Slovenci smo izgubljeni, če se nam ne posreči z elementi omike pronikniti mase naroda, povzdigniti narodne izobraženosti, pa baš ker tako mislim, moram zavrčiti zaključke poslanca Rovdnjskih kmetskih občin, ker so napačni. S tako sveto gorečnostjo je protestoval proti temu, da bi se zopet uvela stara, konkordatska šola.

Jaz le opomnim, da se je zaletel v odprta vrata. Kdo neki misli obnoviti staro konkordatsko šolo, ki je odpravljena za vse čase! Hotel je zagovarjati učitelje. Jaz opomnim, da sam pripadam učiteljskemu stanu s ponosno zavednostjo, da sam prisrčno želim, da dobí večjo socialno veljavo, udrži nezavisnost svojo, na drugi strani pa mislim, da nezavisnost učiteljstva ne bode nič trpela, socialno veljavo pa le pridobila, če se preprečijo v bodoče nekatere nerednosti, o katerih smo slišali nedavno. (Odobranje na desnici.) Če se sklicuje na veliko važnost ljudske omike, visoko vrednost, katero more imeti šola za boreče se narode, sklicujem se le na to, da ravno zato razumeti ne morem, kako se argumentuje vse ono, kar je poslednje desetletje nam izkušnja pokazala. To mora torej brez vpliva ostati na zakonodajo o avstrijskem ljudskem šolstvu.

Ne vem, če je gospod poslanec Gregr nedavno poslušal govor generalnega govornika contra, priporočam, da ta govor ne samo prečita, temveč naj si ga tudi dobro prouči. Izvajanja gospoda barona Dumreicherja so najbolj glasen komentar k onim odobranjem, s katerimi je pozdravljala opozicija besede češkega poslanca Gregra. (Živahna veselost na desnici.) Če je gospod poslanec Gregr kaj več, kakor velik virtuos retorike, če ima le malo političnega preudarka in previdnosti, odpreti mu mora govor oči, na kakih napačnih potih da je, za koga da dela, čegave interese da pospešuje. (Odobranje na desnici.) (Dalje prih.)

— Po Veliki noči bode državni zbor nadaljeval zborovanje s 30. dnem t. m. počenši, in potem pričakuje se, da se v razpravo uvrsté še marsikateri važni predmeti in pa da vlada predloži načrt zakona o verski ljudski šoli.

Iz Žalca. K «Zavezi slovenskih učiteljskih društev» pristopilo je nadalje «Slovenjegraško učiteljsko društvo» in «Breziško-Sevniško učiteljsko društvo», tako, da «Zaveza» šteje 18 slovenskih učiteljskih društev.

Delegatom so še izvoljeni: za «Mariborsko učiteljsko društvo»: gg. L. Lavtar in J. Koprivnik, c. kr. profesorja; Rošker in Praprotnik, učitelja, M. Nerat; — za «Slovenjegraško učiteljsko društvo»: g. Jos. Barlè, ravnatelj v Slovenjgradci; — za «Društvo učiteljev in šolskih prijateljev šolskega okraja Logatskega»: gg. Ingliè Jak., Kernec Iv., Kleč Avg., Poženel Iv., Repič Peter, Ribnikar Vojteh, Zupančič Vil., Žirovnik Josip; — za «Breziško-Sevniško učiteljsko društvo»: gg. Slanec Ernest in Skalovnik Anton; — za «Ormoško učiteljsko društvo»: gg. Porekar Anton in Rakuša Fran.

Pozor č. gg. delegatom in drugim udeležencem zaveznega zborovanja v Ljubljani dné 22. in 23. aprila! —

Za vožnjo po železnicah osnovalni odbor ne more preskrbeti znižane cene, ker je preobložen z delom. Sploh daje južna železnica neznatne olajšave, takó, da je ceneje se poslužiti se «tour-in retour-kart», ki veljajo za 3 dni, ne vštevši nedelj in praznikov.

Da se Ljubljanski g. g. sodrugi vedó ravhati v svojih pripravah, prošeni so vsi č. gg. delegati in drugi udeleženci zborovanja, naj «Slovenskemu učiteljskemu društvu» v Ljubljani nanznanijo vsaj do 17. t. m. svojo udeležitev.

Za zbiranje udeležencev zaveznega zborovanja določena je soba «Slovenskega učiteljskega društva» na sv. Jakoba trgu št. 10, od koder gredo potem vsi g. g. delegati v mestno dvorano. Za zabavo in vse drugo skrbi krajni odbor, oziroma «Slovensko učiteljsko društvo».

Dnevni red zborovanj glej na prvem mestu današnje številke.

Omeniti je še, da je c. kr. profesor, g. L. Lavtar iz posebne prijaznosti obljubil govor «o reformi računstva», kateri govor je velike važnosti za slovensko učiteljstvo.

Na svidenje v Ljubljani! K prav mnogobrojni udeležbi še enkrat vabi uljudno

osnovalni odbor „Zaveze“.

Iz Šent Jarneja. «Vzpomlad se začénja». Tudi na šolskem polji smo prestali zimo, pa pri nas je bila šola in je še zdaj zaprta zaradi hudih osepnic, ki zeló hudo nadlegujejo ljudi ne le v naši občini in župniji, ampak tudi v sosednih kolikor toliko zeló občutljivo, tako zeló, da je baje 13 šol zaprtih in da so vsi sejmi v tem okraji prepovedani. Upamo vendar, da bode Bog to šibo odvzel, in se bodo zopet šole odprle. Pri nas se je v jeseni naša trirazredna šola razširila v čveterorazredno ljudsko šolo. Bile so hkrati razpisane tretja in četrta učiteljska služba. Oglasilo se je nekaj prosilcev. Dobili smo bili o vseh svetih pomočno učiteljico, katera je potem tudi dobila stalno službo za IV. učiteljsko mesto. Ali ta ni hotla pri nas ostati, kajti stanovala je v bližnjem mestu ter vsak dan čez «eno in pol ure dolgem potu» hodila k nam poučevat ter rajši prosila za ono mesto, katero je tudi dobila, in je takoj užé tam, ker je tudi šola zaprta, kakor pri nas. Mi smo pa zopet brez učiteljice!

Tretje učiteljsko mesto pa do sedaj še ni nastavljeno, akoravno je bil termin razpisan do 20. novembra 1888. l. Pri nas smo ga užé izvolili; kod ono pisanje popotuje, mi pa ni znano. Le to nas skrbi, kako se bode šola s štirimi razredi pričela, če sva samo dva učitelja. To bode gotovo težavno, posebno pri tako ogromnem številu šolskih otrok. Vendar pa se nadejamo, da bodo za letošnje piruhe, obema prosilcema, poslali dekrete, da bodeta mogla po praznikih pričeti poučevati na novih šolah.*)

Naj povem, koliko je tukaj za šolo godnih otrok, koliko jih obiskuje itd.

Za šolo godnih otrok je: 417 dečkov, 420 deklic, vkup 837 otrok. V trirazredno šolo je hodilo:

v I. razred	94 dečkov,	99 deklic	vkup 193 otrok,
v II. »	106 »	89 »	» 195 »
v III. »	87 »	76 »	» 163 »

vseh otrok: 287 dečkov, 264 deklic, vkup 551 otrok.

Od teh 551 otrok je do danes 8 otrok za osepnicami umrlo; ostane še 543 za novo čveterorazrednico. V tej bode

v I. razredu	160 otrok
v II. »	160 »
v III. »	120 »
in v IV. »	103 »

vkup: 543 otrok.

Prostora bi pa bilo v vsakem razredu blizu za 50 otrok v I. razredu, za 60 v II., za 40 v III. in za 40 v novo najeti šolski sobi za IV. razred.

Ker je postava, da mora na čveterorazredni ljudski šoli biti celodnevni pouk, bil je zarad tega velik vik in krik, ko se je to izvedelo. Prosil je torej krajni šolski svét, da bi slavni visoki c. kr. deželni šolski svét dovolil izjemoma tukaj poldnevni pouk, ter navel v potrditev razne vzroke. Gotovo se sme pričakovati, da bode slavni c. kr. deželni šolski svét to prošnjo uslišal, toliko bolj, ker je vse prenapolnjeno s šolsko mladino, in bode treba še učiteljev in tudi večjih, primernejših šolskih prostorov.

Ugibali so užé naši možjé, ali se ne bi dalo še na to staro šolsko poslopje eno nadstropje zidati. Kaj čudne nazore imajo nekateri možje o šolah. Mislijo, da bode zadostovala ena čveterorazrednica za tako ogromno število otrok. Res je, da so pastiréki in bodo največ prihodnji kmetovalci in da je komaj 3 ure do Rudolfovega, ker je tam izvrstna gimnazija, da se lahko

*) Kakor slišimo, se bode to v kratkem času zgodilo.

temeljito izobrazijo, bodi si za kateri stan koli. Res, ako bi ne bilo učiteljev v začetnicah, bi tudi ne bilo slavnih mož in profesorjev v višjih šolah. — Poklicani so bili neki možje k uradnemu dnevu v bližnje mesto, da se je obravnovalo za urejenje še novih šolskih občin; tū se je pa neki tako prazna slama mlatila, da bi se človek od primitivnih ljudi ne nadejal, ne pa od občinskih odbornikov t. j. odličnjakov, ki bi morali imeti vedno in povsod le resnični, ne pa dozdevni blagor občine pred očmi.

Občanom, kar jih spada pod Rudolfovo glavarstvo, nasvétovali smo, da bi bili kupili neko zeló pripravno in v dobrem stanu ohranjeno hišo za šolo, zraven prav lep vrt in nekoliko vinograde, le samo klopí bi bili postavili noter, tudi gospod prodajalec je stavil prav ugodne pogoje; pa kaj se hoče, ogledali so to hišo tudi višji gospodje iz Rudolfovega, in vse se je zavleklo tako, da ni bilo iz te reči nič. Kupila je to hišo in vse drugo gospá vdova grajščakinja, kakor smo slišali, da ne bodo otroci škode delali bodi si v zraven ležečih vinogradih in sadnih vrteh ter bodo še na dalje mogli čez dobro uro hodá dolgo pot meriti v Št. Jarnej v šolo. Res, lepo so postave na papirju sostavljene, ali da bi se zvrševale, je pa to zeló trnjeva pot, kakor je užé marsikdo izkušal. Ko bi otroci imeli bliže v šolo, bi se tudi mnogo več naučili. Vemo, da so slabi časi, da so pridelki kmetovalčevi preveč po ceni, da je hudo za denar, pa naj bi se tudi oni ljudje dogovorili, da tisti, ki ne pridelujejo takih pridelkov, naj dražje plačujejo bodisi žito, vino, sadje, živino in tako bi se tudi kmetu pomagalo, da bi imel več denarja, in da bi raje dajal kaj za razširjenje in ustanovljenje šol ter si tako sebi in svojim otrokom pripravljaj boljšo prihodnost.

Tovarišev tovariš.

Iz Gorice. Tukajšnje učiteljsko društvo je sklenilo, da se ne meša v vprašanje gledé verske šole, češ, da nima vzroka za to.

Iz Postojne. Iz «učiteljskega društva za Postojnski šolski okraj». Društvenino za drugo polovico tekočega društvenega leta so nadalje plačali gg.: Padar Fran, c. kr. gozdar v Postojini; Šeber Rihard, tiskar v Postojini; Kranjec Ljudevit, učitelj v Lozicah; gospa Josipina Dimnik, učiteljeva soproga v Postojini; gspđ. Viktorija Praprotnik, učiteljica v Postojini.

J. Dimnik
blagajnik.

Iz Bevk. Slavno društvo «Národna Šola» je poslalo našej šoli sledeče blago: 280 raznih zvezkov, 1 ducat tablic, 1 škatljico pisal, 1 škatljico perés, 2 ducata svinčnikov, 2 ducata radirk in 50 peresnih držal. Za ta blagodušni dar se v imenu šolske mladine prísrečno zahvaljujeta.

Ivan Perko,
predsednik krajnega šolskega sveta.

Fran Stojec,
zač. voditelj.

Iz Ljubljane. Prvi glavni zbor «Zaveze slovenskih učiteljskih društev» bode tedaj (— glej naznanilo na prvi strani današnjega lista —) po želji mnogih učiteljskih društev in po godi udeležencev v Ljubljani v 23. dan t. m. t. j. na Velikonočni torek. Na veselo svidenje!

— Slavno društvo kranjske hranilnice je v svojem občnem zboru v 28. dan preteč. m. zopet lepo vrsto darov podelila raznim učiteljiščem, srednjim in ljudskim šolam v Ljubljani in na deželi, — mej temi se je, kakor druga leta, tudi letos ozrla na prvo mestno deško ljudsko šolo in v podporo ubogim učencem na tej šoli podelila 150 gld. in v podporo ubogim rokodelskim učencem na tukajšnji obrtniški pripravljalni šoli 50 gld., za katera blagodušna darova se v imenu obdarovancev prísrečno zahvaljuje

voditeljstvo

I. mestne 5razredne deške ljudske šole.

— Slovensko učiteljsko društvo v Ljubljani. Letnino za leto 1889. so dalje plačali gg. Müllner Evgen, učitelj pri D. M. v Polji; Praprotnik Fran, učitelj v Preski; Sterlè Terezija, učiteljica v Gorjah; Travnar Josip, učitelj v Ljubljani; Vidic Ivana, učiteljica na Vrhniki; Zadnikar Kristina, učiteljica v Šiški.

Premene pri učiteljstvu.

G. Friderik Kramer, učitelj v Poljanah pri Škofji Loki, dobil je 4. učiteljsko službo na četerorazredni deški ljudski šoli v Škofji Loki. G. Ivan Cvirn, učitelj v Waldherrjevem zavodu v Ljubljani, 2. učiteljsko mesto v Cerkljah; Janez Jezeršek, učitelj v Cerkljah, pa učiteljsko službo na jednorazrednici pri Sv. Križu pri Trziču.